

BBEST R-D Congo Policy Briefs

RDC BBEST Noti ya Lutwadisu No 1 Kikongo

MSN Technology: Solution environnementale samu na ba ntuidi ya fioti ya ba nsusu, ba ngulu, ba mbisi mpe ba ndunda na RDC

NKENKE LUZOLAME Arlaite¹ et EVA MUNUNU²,

¹Institut Supérieur des Techniques Médicales (ISTM/KIN)

²Institut National pour l'Etude et la Recherche Agronomique (INERA)

Mambu ya bo ke tubila

Republique Démocratique du Congo (RD Congo) kele na ngolo ya nene ya kusala bilanga, na ba hectare 80 millions ya ntoto ya bilanga (TSHINYAMA, 2018), na bisalu ya bilanga ya mabuta kele nzila ya nene ya kuzwa mbongo na bantu kuluta 70% ya bantu ya mabuala. Kansi, yo ke kutana kaka ti bampasi ya ngolo na yina me tala mutindu ya kutunga yo. Ba ntuidi ya fioti ya ba nsusu, ba ngulu, ba mbizi, na ba bilanga ya zandu ke kutanaka na kukonda madia ya ntangu nyonso, ntalu ya mingi ya bima ya kusadila na ba insi ya nkaka, na kubeba malembe malembe ya ntoto (TSHINYAMA, 2018). Dyaka, kusadila mbote ve bima ya mvindu ya bima ya mvingu ya bantu yina ke katukaka na banzo, na ba zandu, na ba bilanga ke sadisaka mingi na kubebisa nzingulu, ke sadisaka na kukuma mingi ya ba maladi, mpe ke kumisaka mingi ba gaz à effet de serre (Gravel, 2016).

Ba nzila ya ntama, mutindu kusadila fufu ya soya to fufu ya mbizi, ke bikala ntalu mingi mpe mpasi na ba nsadi bilanga ya fioti na kuzwa yau. Na kati ya mambu yayi, na nganda ya kufiongunina kukangama na bima ya kusadila na ba insi ya nkaka, tekiniiki ya Black Soldier Fly (BSF), yina me salama mpe me sadisama na projet ya BBEST, ke pesa nzila ya nkaka ya kusimba mpe ya yimpa. Yau kelombaka kubalula mvindu ya bima ya luzingu na ba larve ya kele na proteine mingi samu na madia ya bibulu, mpe bima ya bima ya luzingu (frass) samu na bilanga.

Kuyindula 1 : nzioku ya basoda ya ndombe mpi Frass (Source : Fermes locales, IITA 2024)

Nsoba yina kele kansi ya me fwana ve

Na RDC, bantu mingi ya ke salaka bilanga ya fioti ke tulaka kaka ntima mingi na fufu ya soya, na fufu ya mbisi, mpe na bima ya nkaka ya bilanga yina ke katukaka na ba proteine ya bibulu mpe ya ba yinti. Ata bima yayi ke pesa madia ya mfunu, ntalu na yau mingi mpe kuzwa yau fioti ke tula kigonsa ya nene na ba nsadi bilanga ya mabuala (FAO, FIDA, na PAM, 2015). Kutula ntima mingi na bima ya ke katukaka na bansi ya nkaka, mingi-mingi sambu na farine ya mbisi, ke tulaka bantu yina ke salaka bima na kigonsa ya mumbongo ya bansi mingi mpi ya kusoba-soba ya ntalu ya bima.

Na yina, ata yau kele mfunu, ba nzila ya kusadila ya ntangu yayi ke lungisa ve mbote-mbote nsatu yina ke na kukuma mingi ya madia ya bibulu yina ke zingaka mingi, yina bantu lenda zwa, mpe yina ke bebisaka ve mupepe.

Nsadilu ya kisalu ya BBEST

Nzila yayi me simbama na bioconversion ya bio-waste ya ba inzo, ba bilanga na ba zandu. Ba larve ya ba nsusu ya ba soda ya ndombe, yina kele na proteine (40–45 %) mpe ba lipides (25–35 %), ke balukaka na farine ya proteine yina me bongisama samu na madia ya ba mbisi, na kukulumusa dependence na farine ya soya yina ke katukaka na ba insi ya nkaka mpe na ntalu mingi mpe madia ya soya (Van de Velde E, 2020). Na ntangu yina mosi, ba résidus ya nsobolo yayi ke pesamaka na ntalu na ba bi-fertilisants ya mbote, yina ke sadisaka na kuvutula ntoto mpe kutomisa ba bilanga ya ba zandu.

Bampasi ya teknolozi yai kele mingi :

- Mambu ya nziunga : kufiotuna mvindu ti mvindu;
- Mambu ya mbongo : kufiongunina ntalu ya bima ya kusadila na kutomisa mbongo ;
- Kimvuka: kusala bisalu ya bilanga na kupesa ngolo na mabuala ya mabuala.

Ainsi, BBEST s’inscrit pleinement dans les dynamiques de **transition écologique**, tout en contribuant à l’atteinte des **ODD 2, 12 et 13**.

Figure 2 : Images des amarantes fertilisés grâce aux Frass, et déchets organiques

Nsukilu

Na RDC, kusadila mbote ve ba mvindu ya bibulu mpe kutula ntima mingi na bima ya ntalu mingi ke kanga nzila na bima ya bilanga; mitindu yina kele dezia kelanda na kusadisa ve. Projet ya BBEST ke sadilaka nsusu ya basoda ya ndombe (kusadila ba lumba na yandi) samu na kusala ba proteine ya bibulu mpe kuvutula mvindu, kukumisa yau ba biofertilisants, mpe kupesa maboko na économie circulaire ya kusimba.

Ba mvutu ke pesa mabanza na ku pesa kikesa na kusadila tekini ya Black Soldier Fly ,

(kusadila ku sansa ba lumba) na ba mvingu ya bantu ya fioti, ku zabisa bantu na yina me tala kuvutula ba mvindu ya bima ya mvingu ya bantu, ku longi ba mvingu ya bantu na ku pesa maboko na mbongo na bisalu ya bilanga samu na ku sadisa mvingu ya bantu na bisalu ya bilanga, na ku sadisa madia na kutanina nzingulu.

Références

- Tshinyama Ntumba, A. (2018). Kupesa maboko na kupesa maboko na kisalu ya bilanga ya bambisi ya kuvukisa yina me katuka na Tilapia du Nile (*Oreochromis Niloticus*, Linnaeus, 1758) na kutadila ntalu ya bima ya fioti-fioti yina ke katukaka na bisalu ya bilanga mpi kusadila mbote-mbote ba fertilisants ya bambisi na République Démocratique du Congo, these, Québec, Canada, 22-23
- Gravel, A. (2016). Ba bisalu ya bilanga na yina me tala bisalu ya bilanga ya mbanza mpe ya mbanza samu na kuzwa madia ya ba mbanza na Afrika ya Sahara, na balongi ya siansi, na Université ya Sherbrooke, 29 - 38 .
- FAO, FIDA na PAM. (2015). Kukonda madia na ntoto ya mvimba 2015. 2015 balukanu ya kukulumusa nzala ya inza ya mvimba: kukwenda na ntuala ya kukonda kiteso. Roma, fao: 61p.
- Van de Velde, E. (2020). Kufiongunina nzietolo ya luzingu ya projet ya ba Valuebugs: kusansa mvindu ya bima ya mvingu ya bantu yina me katuka na ba larve ya ba nsusu ya Ndombe na kizunga ya Bruxelles-Capitale, Mfumu ya Mfumu na mvula ya kulunguka ya siansi mpe ya nzingulu: 2019-2020

Adresi ya kukutana sambu na kuzaba mambu mingi

- Ir. Eva Mununu : 081 85 49766 (WhatsApp)
- NKENKE LUZOLAME Arlaite : 084 0325861 (WhatsApp)

Kundima nde nge me baka

Kubongisa mukanda yayi ya nkufi ya politiki me pesamaka na mbongo ya kimvuka ya Norvège ya ke talaka mambu ya kutunga (Norad), na Norvège, nimeru QZA-21/095, na nzila ya Institut International de l’Agriculture Tropicale (IITA) mutindu muntu ya ntete ya ke salaka bansosa ya kisalu yayi: “KUTOMBOLA BANTU YA KE SALAKA BANTU NA BANTU YA KE SALAKA BANTU YA NKAKA, ENGRANIS ORGANIQUE KE SADILA TRAITEMENT YA BIO-DECHETS URBAINES NA KUSALILA MUSUSI YA SODA YA NDOMBE (BSF) NA RDC, GHANA, MALI TI NIGER”. Kutunga ya Mukanda ya Nsikudukusu salamaka na kimpwanza ya muntu pesaka mbongo.

